

Юлія Видиборець

юрист, сертифікований
експерт з військового
обліку

Гарантії працівникам, що
проходять військову службу,
та добровольцям тероборони

Нова хвиля мобілізації: бути чи не бути

Запитання виникає через безліч фейкової інформації про мобілізацію в інтернет виданнях.

Вид, обсяги, порядок і строк проведення мобілізації визначає Президент в рішенні про її проведення (*п. 5 ст. 4 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21.10.1993 № 3543-XII*; далі — Закон про мобілізацію).

Президент оголосив **загальну мобілізацію Указом № 69/2022 від 24.02.2022**. Загальну мобілізацію проводять одночасно на всій території України (*п. 2 ст. 4 Закону про мобілізацію*). Строк мобілізації наразі до 21.11.2022.

Розберемося з найпоширенішими міфами, які вводять в оману навіть досвідчених кадровиків.

1. Призову у зв'язку із мобілізацією підлягають особи віком від 18 до 60 років

На військову службу під час мобілізації призивають **резервістів та військовозобов'язаних**, які перебувають у запасі і не заброньовані в установленому порядку на період мобілізації (ч. 1 ст. 39 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25.03.1992 № 2232-XII; далі — Закон про військову службу).

У 18 років особа не може мати статусу військовозобов'язаного. Це призовник, який досяг віку призову на строкову військову службу. Доречи, Президент скасував призов на строкову службу у 2022 році.

Статус військовозобов'язаного чоловіки вперше можуть набути:

- після звільнення у запас зі строкової військової служби або військової служби за контрактом (як альтернативи строковій);
- у 27 років, якщо до цього віку їх не призвали на строкову військову службу;
- після успішного закінчення військової кафедри під час навчання у закладі вищої освіти.

Є виняток із загального правила.

Допризовника можуть не взяти на військовий облік призовників на підставі рішення військово-лікарської комісії відповідно до графи І Розкладу хвороб (*наказ Міноборони від 14.08.2008 № 402*). А у 18 років направити на медогляд вже як військовозобов'язаного і визнати непридатним до військової служби в мирний час, обмежено придатним у воєнний час.

Проте це поодинокі випадки і така особа не буде через стан здоров'я першочерговим кандидатом на призов.

Призвати 18-тирічну особу як резервіста також не можуть. Резервісти в контексті призову відповідно до *статті 39-1 Закону про військову службу*, це особи:

- які проходять службу у військовому резерві за контрактом та/або зараховані під час такої служби до військового оперативного резерву;
- після звільнення з військової служби зараховані до військового оперативного резерву.

Заради справедливості відзначимо, що 18-тирічний юнак може набути статусу військовозобов'язаного і навіть опинитися у зоні бойових дій, якщо пройде відбір і укладе контракт на військову службу. Але це не призов, а добровільний вступ на військову службу.

2. Черговість і строки призову визначають «хвилі мобілізації»

Законодавство взагалі не оперує таким поняттям. Хоча в інтернеті ви можете прочитати, що з 15.03.2022 розпочалася і триває друга хвиля мобілізації. Деякі видання пишуть про наближення четвертої. І майже всі — про категорії військовозобов'язаних, яких призивають у ту чи ту хвилю. Це не відповідає дійсності.

Мобілізація йде постійно і залежить від потреб у доукомплектуванні військових частин. Потребу у кадрах визначають оперативні командування, зважаючи на втрати і потребу у ротації. В один період можуть призвати більше військовозобов'язаних, в інший — менше. Можливі навіть паузи у призові. Але ні про які хвилі не йдеться, тим більше про їх офіційне оголошення.

Говорити про черговість призову залежно від «хвилі» також некоректно. Безумовно, перевагу віддадуть військовозобов'язаним із бойовим досвідом або таким, що проходили військову службу. Але визначальний критерій — військово-облікова спеціальність (ВОС), за якою потребують фахівця ЗСУ.

Тож цілком можлива ситуація, що призвуть військовозобов'язаного, який не проходив службу. Спочатку його направлять до навчального центру, де він пройде підготовку, а після цього — до військової частини для проходження служби. Військовозобов'язаних із досвідом служби одразу направлять до військових частин, коли оперативне командування заявить про потребу у фахівцях із відповідною ВОС.

Працівник отримав повістку: кого «виховують», а кого призвуть

Щоби остаточно розібратися із питанням вручення повісток під час мобілізації, з'ясуємо такі ключові обставини:

1. Хто може вручити повістку
2. Де її можуть вручити
3. Чи означитиме вручена повістка неминучість призову
4. Що буде, якщо не з'явиться до територіального центру комплектування та соціальної підтримки

Чи можна оскаржити призов по мобілізації

Так, якщо призвали із порушенням вимог законодавства. Судова практика це підтверджує.

Звільнення зі служби:

1) багатодітних батьків, на утриманні яких перебуває троє і більше дітей віком до 18-ти років:

- рішення Закарпатського окружного адміністративного суду від 02.08.2022 у справі № 260/1914/22;
- рішення Вінницького окружного адміністративного суду від 29.08.2022 у справі № 120/4611/22;
- рішення Вінницького окружного адміністративного суду від 19.08.2022 у справі № 120/5466/22;
рішення Рівненського окружного адміністративного суду від 29.07.2022 у справі № 460/18262/22.

2) наукових і науково-педагогічних працівників, які працюють за основним місцем роботи не менш як на 0,75 ставки :

- рішення Закарпатського окружного адміністративного суду від 06.07.2022 у справі № 260/1631/22.

Що загрожує за ухилення від мобілізації

За ухилення від призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період карають позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років (*ст. 336 Кримінального кодексу України*).

Станом на 18.10.2022 Єдиний державний реєстр судових рішень містить майже 100 вироків щодо кримінальних правопорушень, передбачених цією статтею.

Для звинувачення за статтею 336 КК потрібно встановити, що особа пройшла військово-лікарську комісію, визнана придатною до військової служби і навмисне ухилялася від призову.

У більшості вироків суди призначають покарання у вигляді позбавлення волі на три роки і звільняють від відбування покарання, якщо особа протягом одного року іспитового строку не вчинить нового злочину.

Не можна розглядати як ухилення від мобілізації нез'явлення за викликом до ТЦК. Це адміністративне правопорушення, передбачене *статтею 210-1 КпАП*, — порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію. За вчинення такого правопорушення в особливий період загрожує штраф у розмірі від 200 до 300 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 3400 до 5100 грн). ТЦК мають право звернутися до органів Нацполіції, яка доставить до ТЦК особу, що не з'являється за викликом (*ч. 3 ст. 38 Закону про військову службу*).

Чи можуть добровольця територіальної оборони відправити в зону бойових дій

Добровольця територіальної оборони можуть призвати у зв'язку з мобілізацією, а не направити в зону бойових дій як добровольця тероборони.

Добровольці тероборони не набувають статусу військовослужбовця, попри те, що з ними укладають контракт, на них поширюють дію статутів Збройних Сил України, гарантії соціального і правового захисту, передбачені *Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20.12.1991 № 2011-XII та статтею 119 КЗпП*. Вони залишаються військовозобов'язаними.

Членство у добровольчому формуванні не звільняє від обов'язку проходити строкову військову службу, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, військову службу за призовом осіб офіцерського складу, військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період (*п. 6 Положення про добровольчі формування територіальних громад, затвердженого постановою КМУ від 29.12.2021 № 1449*).

Категорії військовозобов'язаних, які не підлягають призову на військову службу під час мобілізації визначає *стаття 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21.10.1993 № 3543-XII* (далі — Закон № 3543).

Закон № 3543 не передбачає відстрочки від призову для добровольців тероборони.

Якщо призвуть на військову службу працівника без достатніх навичок, його спочатку направлять у навчальний центр, а потім — до військової частини.

Якщо добровольця територіальної оборони мобілізували, потрібно видати новий наказ, тому що виникла інша підстава увільнити працівника від роботи.

Працівника, який уклав контракт добровольця тероборони, увільняють від роботи зі збереженням місця роботи (посади) і **середнього заробітку** на підставі *частини 1 статті 119 КЗпП* на час виконання **обов'язків у територіальній обороні**.

За мобілізованим працівником роботодавець зберігає **місце роботи та посаду** до дня фактичного звільнення зі служби, а також на час, коли працівник перебуває на лікуванні у медзакладах, якщо потрапив у полон або його визнали безвісно відсутнім, на строк до дня, наступного за днем його взяття на військовий облік після звільнення з військової служби у разі закінчення лікування в медзакладах незалежно від строку лікування, повернення з полону, появи після визнання безвісно відсутнім або до дня оголошення судом його померлим (ч. 3, ч. 5 ст. 119 КЗпП).

Середній заробіток з 19.07.2022 за мобілізованими роботодавець не зберігає.

Як повернути до роботи добровольців тероборони, які не виконують обов'язки у робочий час

Добровольці повертатимуться на роботу поступово. Хтось виконуватиме обов'язки в теробороні до кінця воєнного стану. Але дехто вже має стати до роботи, наприклад, у зв'язку з тим, що зменшили кількість блокпостів, або працівник виконує обов'язки у вільний від роботи час.

Сам факт, що контракт з добровольцем тероборони укладають на три роки (*п. 5 форми контракту добровольця територіальної оборони, затвердженої наказом Міноборони від 07.03.2022 № 84*), не означає, що працівник виконуватиме ці обов'язки три роки в робочий час.

Якщо працівник, якого увільнили від роботи, прийшов на роботу і сказав, що виконує обов'язки у теробороні, наприклад, у вихідні дні, запропонуйте йому написати заяву.

Фрагмент заяви

З А Я В А

Прошу допустити мене до роботи з 20 жовтня 2022 р. у зв'язку з тим, що виконую обов'язки добровольця територіальної оборони у вихідні дні.

Не вимагайте від працівника додаткові документи, наприклад, довідку з графіком виконання обов'язків у теробороні за підписом командира добровольчого формування. На підставі заяви наказом допустіть працівника до роботи.

Фрагмент наказу

ПРИСТУПИТИ:

ЮРЧЕНКУ Олегу Вікторовичу до обов'язків кур'єра адміністративного відділу з 20 жовтня 2022 р. у зв'язку з тим, що не виконує державні та громадські обов'язки добровольця територіальної оборони у робочий час.

Підстава: заява Олега Юрченка від 19.10.2022, зареєстрована за № 170.

Що стоїть за змінами у військовому обліку жінок

Старт військового обліку жінок відтермінували до 1 жовтня 2023 року (наказ Міноборони «Про внесення зміни до наказу Міністерства оборони України від 07 лютого 2022 року № 35» від 06.09.2022 № 259). Але добровільним військовий облік жінок ще не став.

Частина 11 статті 1 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» імперативна норма, про вибір жінки вставати на облік чи ні — не йдеться.

Жінка підлягає військовому обліку, якщо одночасно виконуються три умови:

- посада (спеціальність) жінки є у переліку військово-облікових спеціальностей для жінок;

- жінка не досягла 60 років — граничного віку перебування у запасі;
- військово-лікарська комісія визнала жінку придатною до військової служби за станом здоров'я.

07.10.2022 Верховна Рада ухвалила проєкт Закону України «Про внесення змін до статті 1 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 28.12.2021 № 6482 (далі — Закон).

10.10.2022 Закон підписав Голова ВРУ та направив його на підпис Президенту.

Закон № 6482 визначає:

- жінки, які мають спеціальність та/або професію, споріднену з відповідною військово-обліковою спеціальністю, визначеною у переліку, затвердженому Міноборони, придатні до проходження служби за станом здоров'я та віком, **за своїм бажанням** можуть стати на військовий облік;
- жінки, які мають спеціальність та/або професію, споріднену з медичною діяльністю, стають на військовий облік обов'язково.

Нардеп Ярослав Железняк у своєму Телеграм-каналі повідомляв, що обов'язковим військовий облік буде й для жінок з фармацевтичними спеціальностями.

Остаточний текст Закону опублікують після підписання Президентом.

Тільки після того, як Закон набуде чинності і внесуть зміни до Закону «Про військовий обов'язок і військову службу», військовий облік для більшості жінок стане добровільним.

.

Дякую за увагу!